

Budapestre vonatkozó ujságcikl

725.092.3

Kálvin-tér

Idő

"1918"

Személy

Szerző:

Palóczy Antal

Cím:

A Kálvin-tér

Forrás:

Világ

A.p.
(Hely)1918 VII 25
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

A Kálvin-tér

Irtá: Palóczy Antal

A megoldást sürgető városépítő probléma: a Kálvin-tér végleges rendezése. Helyesen utal erre Városey Aladár tisztelt kollégám a Világ július 14-én közölt cikkében, hogy a főváros érdeke fűződik a tér nagyvárosi jellegű kialakításához és „ma még nem késő a megvalósítás, mert a tervbe vett új építkezések még nem indultak meg.”

Városey kollégámnak cikkének komoly tartalma, a benne felvetett tervideái megérdemlik, hogy tüzetesen foglalkozzam velük és miután több társammal én is bajlódtam a Kálvin-tér rendezési problémájával, megokoltnak tartom, hogy megjegyzéseimet én is megtegyem.

Tervező kollégám azt állítja fel a térszabályozáskor első követelményül, „hogy azt a forgalom lebonyolítására alkalmassá kell tenni, s ha ez sikerül, könnyű lesz azon szempontok kielégítése is, melyek a tér szépsége érdekében támaszthatnak.” Ezzel koncedálja tehát, hogy a feladat megoldásánál, mint minden másnál is, bizonyos feltételeknek, előre felállított feltételeknek kell eleget tenni. A forgalmi igényeknek a kielégítése egymagában azonban csak általános követelmény, azzal minden városépítő feladatnál találkozunk, s így nem lehet elzárkózni attól, hogy különleges esetekben, ez általános igényen kívül, még sajátos, külön feltételek is járulhatnak, sőt legtöbbször járulnak is.

A Kálvin-tér rendezésénél is különleges feltételek állanak fenn, az általános forgalmi igényeken kívül. Így nem mellőzhetők és nem szabad a megoldásnál figyelmen kívül hagyni: a tér helyi felépítési körülményeit, nem a rajta felépítendő épületek művoltát és rendeltetését, valamint tekintettel kell lenni, a térnek az idők folytán kialakított jellegére is.

Nem maradiság az, amidőn a városépítés

egyik főfeladatául tekintik, hogy lehetőleg megőrizzük a város alkabréseire, tehát egy terében is, a történelmi idők alatt kialakult jellegét, amidőn azt a város jelene és jövő igényei szempontjából lényegesen vagyunk átalakítani, vagy megváltoztatni.

Tévesnek ismerem tehát cikkírónak azt a törekvését, hogy a Kálvin-tér rendezéséből kikopcsolja: a) magát a Kálvin-templomot a ref. egyházközösség székházával és b) a tér félovális jellegző alakját!

Különösen látszik bántani kollégámat: az *íves vonal!* Ennek rójja fel a külvárosi oldalának forgalomhiányát is, amellet, hogy esztétikai szempontból tagadja a benne rejlő szépséget! Pedig elfogadott tétel, valamely tér jó hatása szempontjából, hogy az *homoruan* legyen határolva s hogy minden beállítás között nem az egyenes, sikk térfelet a művészibb hatású, hanem a homoru, azaz az *ívelt: a görbén hajlított terefelület!*

Ezt az itt kifejlődött ovális határolást ne ejtsük el, ne semmisítsük a téréből a tradíciót. Lehatárnak annak tisztelője, persze nem a túlzásig. Ott, ahol lehetetlen kielégíteni a modern élet követelését a tradíció feláldozása nélkül, ott nem szabad habozni s alá kell rendelni mindent a kor igényeinek. Így pl. hozzájárultam annak idején a belvárosi templom lebontásához, illetve első voltam az indítványnyal, mert a templom az Erzsébet-hídnak állott útjában. S épp így szorgalmazom a Karoly-kaszárnya főtraktusának lebontását, mert a Városháza előtt a nagyváros meg nem tűrheti a *tul keskeny utcát.*

De itt a Kálvin-térnek, ahol egy új templom felépítésével és a tér jellegző alakjával összeférőleg a nagyváros igényeit *minden tekintetben* ki lehet elégíteni, nagy hibának tartom e jellegző momentumokat kiküszöbölni és helyettük *sablonos általánosságokat* erőszakolni.

Meggyőződésem, hogy nem lehet elállni attól a követeléssel, hogy a Kálvin-téren kell maradni: a ref. templomnak, a ref. egyházközösség székházával!

A térhez fűződő forgalmi kérdéseket kellőképpen és kielégítően a nagyvárosra való tekintettel, mindenképpen meg fogjuk oldani, ha az imént felhozott feltételeket tekintetbe is vesszük.

Ezek a Kálvin-tér megoldásánál fennforgó különleges feltételek: — s így tisztázva a feladatot, igenis a cikkíróval egyetértve abban, hogy *mindenekelőtt* a forgalmi igények kielégítése megoldandó. Azt olvasom a cikkben, hogy „a ferencvárosi oldalon a járda azért kihalt, mert *senkinek sincs kedve* céltalanul egy *görbe* vonalat befutni, mikor a tér két végét elválasztó lávolságot a belvárosi oldalon a rövid és kellemes *egyenesen* futtatja be.” A helyi viszonyokból ekképen levont következtetése tisztelt kollégámnak, merőben téves, s helytlen állítás. Nem az egyenes járda vonzza a sétálót, és nem a görbe vonaltól idegenkedik a gyalogjáró. hanem kellemesnek veszi azt a járdát, ahol hosszabb darabon sétálhat nyugodtan és zavartalanul, míg ellenben idegenkedik az oly járdán való sétától. — akár egyenes, akár görbe legyen az. — ha sétálót *minduntalan nagyforgalmu utvonatok* keresztezik és zavarják!

Ritka tulajdon, hogy forgalmi tér akképp alakítható, hogy a *tér felületét zárt képet* mutatnak. Ily ritkaságba menő terek közé tartozik a mi Kálvin-terünk! A szépsézetű szempontok ellen vétenők, ha e tulajdonságából kivételtetnők a tért.

Az azonban teljesen egyetérték a cikk szerzőjével abban, hogy a mai Kálvin-tér kicsiny, és a nagyváros részére azt *okvetlen szükséges nagyoobbítani, tágitani.* Nem szabad azon a területen, ahol ma a fővárosnak és a ref. egyházközösségnek vannak épületei, az egész területet beépíteni, annak csak egy részét, s jókora területet azonban beépítetlenül kell hagyni és szervesen becsatolni a tér felületéhez. A Kálvin-teret okvetlenül bővíteni kell a nagyváros részére! Ezt elvárjuk a főváros hatóságától!

Ninesen tudomásommal semmi ok, hogy egészen idegen rendeltetésű középületeket, mint pl. *színházat, vagy a városi könyvtárt* tegyük ide a templom mellé. Az egymás rovására történne, egymás kárára és hátrányára! Ennyire szétágazó

célú középületeket nem szabad egymás tetejébe egymásra építeni.

Máskülönben kifogásolandó, hogy a cikkirő egy és ugyanazon tervében *alternatív* elhelyező javaslatokkal áll elő! Pl. megengedhetők véli, hogy az általa megszerkesztett új téren fennmaradó háromszögletű telekre *vagy a színházat, vagy a templomot* építsék! Ily variabilis elhelyezési javaslatok egyenesen megrontói minden város-tervnek és igen helytelenek. Mert ha színházat akarok valamely térre tenni, bizonyára másképp kell azt berendeznem, másképpen idomítani a teret, mint azon esetben, amikor arra templomot helyezek.

S nem mindegy a szituációra az sem, hogy a református templomot vagy a Lónyay-utca csücskébe helyezem-e, vagy a Csillag-utca és a körút között elterülő telken? Ezek egymástól *lényegesen* eltérő térbeli alkotásokat adnak, amelyek hatásukra nézve alig hasonlíthatók össze! Gyakorlott városépítő azért mindig tartózkodni fog a variáns javaslatoktól, mely tisztán laikus felfogásra vall s teljesen negligálja, hogy a térnek természetbeni valóságát mérlegelés alá kell venni, a térméreteivel, tömegeivel és azok arányaival is igen alaposan kell számolni.

Bármely városépítő feladatot in concreto csak úgy lehet helyesen megfejteni, ha a tervező tervében huzott minden vonásával, jelzésével a neki kitűzött *egy célt* szolgálja! Tervében nincsen helye kétértelműségnek, a homálynak vagy eshetőség-

nek! Mindig valamely pozitív cél, szigoruan meghatározott feltételek irányítsák a munkáját.

A Kálvin-tér rendezésének megoldásánál *nem az a lényeg*, hogy éppen csak egy nagyvárosi térnek a körülhatárolását alakítsuk ki s tegyünk aztán oda bárminő épületet, bárminő helyre s permütálva; hanem nézetem szerint, itt e tér kialakításánál egy bizonyos, határozottan körülírt feladat áll fenn! És ez az: minthogy a régi templom szerény, falusi jellegénél fogva fenn nem tartható, szükséges a Kálvin-téren egy új templom felépítésével a református egyházköziség székházát vele egyesítve úgy felállítani, hogy e téren a templom megtalálja és elfoglalja a domináló helyzetét, a térben pedig felleljük azt a jellegző szépséget, mely félovalis határolásában kétségtelenül honol — hiába tagadja azt Városy kollégám — és emellett a tér ne maradjon kisvárosi tér, hanem kiterjedésében, forgalmi vonatkozásaiban méltóan és megfelelően illeszkedjék be a nagyváros keretébe.

Ezek a különleges feltételek, amelyek a Kálvin-tér rendezésénél, a helyi viszonyok és érdekek mérlegelése alapján, felállíthatók, — és e mellett természetesen a forgalmi követelések irányában támasztandó általános feltételek sem téveszthetők szem elől, valamint a szépségi igények kielégítése sem

Ezzel be is fejezem kollégám cikkéről szóló észrevételeimet, amelyekkel a legcsekélyebben sem akartam vagy célzom lekicsinyíteni lelkes fáradozását, sőt igen köszönöm, hogy munkájával nekem alkalmat szolgáltatott a felszólalásra.